

ДО 20-РІЧЧЯ ГОЛОВНОЇ КНИГОЗБІРНИ ОСВІТЯНСЬКОЇ ГАЛУЗИ

ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського як науково-інформаційний простір забезпечення сфери освіти та науки

Людмила СТРАЙГОРОДСЬКА,

*кандидат історичних наук, заступник директора
з науково-інформаційної та бібліотечної роботи
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського*

Державну науково-педагогічну бібліотеку України імені В. О. Сухомлинського Національної академії педагогічних наук України (далі – ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) створено 30 жовтня 1999 р. шляхом об'єднання двох галузевих бібліотек: наукової бібліотеки Інституту педагогіки НАПН України (тоді – УНДІП) та Центральної освітнянської бібліотеки Міністерства освіти України (ЦОБ). Із 2003 р. бібліотеці присвоєно ім'я видатного українського педагога-гуманіста В. О. Сухомлинського.

Галузева книгозбірня в умовах інформаційно-го суспільства та зростання обсягів інформації є потужним багатофункціональним центром, діяльність якого забезпечує бібліотечно-інформаційний супровід національної освіти шляхом формування галузевого ресурсу, надання вільного і необмеженого доступу до баз даних й пошукових систем на основі широкого використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та традиційних бібліотечно-бібліографічних послуг.

Головною метою діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського є: проведення наукових досліджень із питань бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, інформаційної діяльності, педагогічного джерелознавства й біографістики, історії вітчизняної освіти; науково-інформаційне забезпечення розвитку національної освіти; упровадження досягнень науки, кращого досвіду в практику роботи бібліотек закладів освіти; науково-методичне забезпечення мережі освітнянських бібліотек МОН України та НАПН України; сприяння підвищенню професійного, особистісного й культурного рівня педагогічних і науково-педагогічних, наукових працівників, здобувачів освіти та інших категорій користувачів.

Першочергове завдання бібліотеки – розвиток системи науково-інформаційного забезпечення сфери освіти, педагогіки, психології (науки і практики) в умовах глобальних інформаційних впливів, загальнодержавних та галузевих наукових програм і проєктів, які виконують установи НАПН України; формування освітнього центру для оперативного та якісного задоволення потреб користувачів у бібліотечно-інформаційних продуктах і послугах на

основі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій; орієнтація на інтеграцію внутрішніх і зовнішніх інформаційних ресурсів задля сприяння інформатизації та інтелектуалізації суспільства.

Складниками системи науково-інформаційного забезпечення педагогічних досліджень НАПН України та задоволення фахових потреб науковців і освітян є потужний багатофункціональний інформаційний ресурс, представлений у відкритому освітньо-інформаційному просторі через двомовний веб-портал бібліотеки. Реалізація цих завдань передбачає:

- формування галузевого інформаційного ресурсу шляхом комплектування документів, нарощування та вдосконалення баз даних електронного каталогу та науково-педагогічної електронної бібліотеки, оновлення й розширення віртуального інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагогіки України та світу», «Видатні бібліотекознавці, бібліографознавці, книгознавці та документознавці України й світу»;

- активізацію та розширення доступу до українських і світових глобальних інформаційних мереж (баз даних – реферативних і повнотекстових, пошукових систем тощо);

- збереження рідкісних видань як джерельної бази для наукових розвідок з питань історії освіти, педагогіки, психології та українського підручничотворення, інтенсивне введення їх до наукового обігу і створення цифрових копій;

- оперативне та якісне задоволення інформаційних потреб користувачів із застосуванням дистанційних форм обслуговування й надання оперативного доступу до інформаційних ресурсів;

- довідково-бібліографічне обслуговування.

Нині, в умовах активного розвитку цифрових технологій, у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського значну увагу приділяють створенню електронних документів і ресурсів, розміщених на веб-порталі бібліотеки у відкритому доступі. Офіційний портал репрезентує багатовекторну діяльність установи, зокрема підготовлені інформаційні продукти, послуги і сервіси, різні види бібліографічної, реферативної та аналітичної інформації. Серед них: наукова та довідкова продукція (методичні рекомендації, збірники науково-методологічних семінарів з історії освіти, бібліографічні покажчики – персональні і рекомендаційні) тощо; електронний каталог (баз даних «Книги», «Періодика», «Сухомлиністика»,

«Рідкісні книги», «Галузева реферативна база даних», «Бібліотечна справа» та ін.); Науково-педагогічна електронна бібліотека (розділи «Книжкові пам'ятки», «Праці В. О. Сухомлинського та література про нього» та ін.); інформаційно-бібліографічні ресурси («Видатні педагоги України та світу», «Видатні бібліотекознавці, бібліографознавці, книгознавці та документознавці України та світу» та ін.

На базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського організовано доступ до українських та міжнародних баз даних (LIBRARIA, EBSCO, Web of Science та Scopus). LIBRARIA – унікальний ресурс і найбільший в Україні архів оцифрованої історичної періодики, який є проектом компанії «Архівні інформаційні системи», що здійснюється у співпраці з бібліотеками, архівами й науковими інституціями в Україні та за її межами. Ресурси фірми EBSCO – це комплекс повнотекстових, реферативних та бібліографічних баз даних багатогалузевого наукового спрямування з переважно англійськими документами.

Із метою сприяння здійсненню історико-педагогічних розвідок значуща робота проводиться з фондом рідкісних видань ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, і насамперед їх збереження, введення до наукового обігу та популяризація. Вивчення цих документів сприяє розширенню джерельної бази педагогічних, історичних наукових досліджень, створенню бібліографічної продукції (каталогів, посібників), підготовці тематичних і персональних книжкових виставок тощо. Значну увагу приділяють збереженню, розкриттю змісту видань, що становлять національне надбання. Одним із провідних напрямів діяльності у здійсненні інформаційного забезпечення наукових досліджень є формування повнотекстового електронного ресурсу бібліотеки рідкісних документів – педагогіко-психологічного та історико-культурного спрямування XIX–XX ст. Із метою довготривалого їх збереження й представлення у науково-інформаційному просторі здійснюється оцифрування, мікрофільмування та формується база даних «Рідкісні книги». У рамках науково-педагогічного лекторію «Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку освіти й науки» в кімнаті-музеї рідкісної книги, яка функціонує в бібліотеці з 2016 р., проводять огляди та презентації, що висвітлюють сторінки історії розвитку й становлення зарубіжної і вітчизняної освіти.

Важливим у системі інформаційного забезпечення освітньої галузі є створення бібліографічної продукції на допомогу реалізації державних програм, концепцій із питань навчання й виховання. Активно здійснюється інформаційно-бібліотечне обслуговування вчених НАПН України за допомогою традиційних та інноваційних форм роботи, зокрема вибіркового поширення інформації (інформаційно-бібліографічні списки), шляхом індивідуального та групового обслуговування. Щомісячно готують рекомендаційні бібліографічні списки із актуальних питань освіти, педагогіки, психології тощо. На вебпорталі бібліотеки створено рубрику

«На допомогу науковим та науково-педагогічним працівникам», інформацію якої систематизовано за такими розділами: нормативно-правова база, перелік наукових фахових видань України, перелік українських журналів, що входять до наукометричних, бібліографічних і реферативних баз даних (EBSCO, Web of Science, Index Copernicus, інші бази), наукова періодика України з питань педагогіки, психології та освіти, міжнародні наукометричні бази даних та системи, оформлення наукових праць (ДСТУ), міжнародні стилі оформлення публікацій, бібліографічні, реферативні та інформаційно-аналітичні ресурси.

Одним із провідних напрямів у науково-інформаційному забезпеченні педагогічних досліджень є співпраця з установами НАПН України, а саме здійснення інформаційного супроводу науково-практичних масових заходів (семінарів, круглих столів тощо) та обмін професійним досвідом з питань вивчення й упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику роботи ДНПБ шляхом організації спільних семінарів, тренінгів, виставок.

Бібліотека спільно із відділеннями академії проводить роботу щодо комплексного висвітлення результатів наукових досліджень вчених та членів НАПН України в інформаційному просторі, зокрема у системах «Бібліометрика української науки» та Google Scholar, що сприяє інтеграції української педагогічної науки до світового науково-інформаційного середовища. З метою презентації наукового доробку членів академії в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у 2017 р. започатковано проект «Національна академія педагогічних наук України» (автор ідеї та керівник – Л. Д. Березівська).

Вагому роль у системі інформаційного забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти виконують шкільні бібліотеки (понад 15000), координаційним і науково-методичним центром яких є ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Своєю діяльністю вона сприяє їх модернізації й упровадженню інноваційного досвіду в практику роботи, формуванню інформаційних ресурсів, підвищенню фахового рівня працівників. На допомогу освітянам-практикам і бібліотечним співробітникам у реалізації концепції «Нова українська школа» фахівці ДНПБ формують інформаційний ресурс «Бібліотека Нової української школи» (розділи: офіційні документи, інформаційні матеріали, матеріали з досвіду роботи шкільних бібліотек, медіаресурси), доступ до якого надається через веб-портал.

Варто наголосити на ролі тематичних книжкових виставок у бібліотечно-інформаційній діяльності, які є презентаційним стендом та візитною карткою, що розкривають документні ресурси бібліотеки. Діяльність вчених НАПН України висвітлюється через підготовку персональних традиційних і віртуальних виставок, представлених на веб-порталі установи та в соціальних мережах.

Діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського спрямовано на успішну реалізацію основної

функції – забезпечення вільного та багатоаспектного доступу науковцям, освітянам, здобувачам освіти до галузевих ресурсів (українських і зарубіжних), поєднуючи традиційні й новітні форми інформаційно-бібліотечного обслуговування. Зокрема, активно впроваджуються інформаційно-комунікаційні технології, розширюється перелік сервісів та послуг із метою задоволення інформаційних потреб користувачів, у тому числі й віддалених. Актуальними є додаткові послуги: електронна доставка документів, індексування документів за УДК, віртуальна бібліографічна довідка, замовлення документів через електронний каталог на бронеполіцію, інформаційний супровід науково-практичних масових заходів тощо. Більшість з них – зручний та оперативний спосіб отримання інформації через Інтернет, що не потребує особистого відвідування бібліотеки. Функціонування таких сервісів спрямовано на відкритість і доступність інформаційного обслуговування та формування нової читацької аудиторії.

Отже, у період зростання інформаційного потоку та цифрових ресурсів перед установою як галузевою бібліотекою актуалізувалася проблема зібрання, опрацювання, поширення інформації шляхом формування власних баз даних й надання відкритого доступу до українських і зарубіжних систем задля здійснення оперативного та якісного задоволення науково-інформаційних потреб наукової й освітянської спільноти, здобувачів освіти, фахівців бібліотек. Діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського сприяє побудові інноваційної моделі наукової бібліотеки, трансформації її в потужний науково-педагогічний соціально значущий інформаційно-комунікаційний центр завдяки підвищенню якості науково-інформаційного супроводу освіти й науки, бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів, що уможлиблює приєднання науково-інформаційних ресурсів бібліотеки до глобального інформаційного простору.

ПОДІЇ, ЗАХОДИ, ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Історія Павлиської школи у фотографіях

Наприкінці листопада ц.р. у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського НАПН України відбувся круглий стіл «Фотографії як джерело розкриття діяльності школи в Павліші: про що говорять давні світлини».

У заході взяли участь педагоги Бердичівського загальноосвітнього колегіуму №14 на чолі з директором О. Григорцевичем, фахівці Педагогічного музею України, випускник 1964 р. Павлиської середньої школи Ю. Швачка, науковці ДНПБ.

У вступному слові директор ДНПБ Л. Березівська зазначила, що історію Павлиської школи, постать Василя Сухомлинського відображено не лише у писемних, а й у фотодокументах, які цікаві сучасним дослідникам як фіксовані візуальні образи, своєрідний інформаційний код. Такі документи реалістично відображають історичні події та явища і є вагомим складником джерельної бази наукових розвідок.

Із доповідями виступили: дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник сектору сухомлинистики відділу історії освіти ДНПБ О. Сухомлинська («Погляд на Василя Сухомлинського через об'єктив»); науковий співробітник сектору сухомлинистики відділу історії освіти ДНПБ Л. Сухомлинська («Відображення повсякдення в дитячих фотопортретах учнів Павлиської середньої школи»); старший науковий співробітник Педагогічного музею України В. Бондаренко («Перше видання книги В. Сухомлинського «Павлиська середня школа» (1969): особливості художнього оформлення»); молодший науковий співробітник сектору сухомлинистики відділу історії освіти ДНПБ Н. Чала («Школа під голубим небом. Фотохроніка»); полковник військ зв'язку України у відставці, випускник Павлиської середньої школи Ю. Швачка («Життя нашого класу в фотографіях»).

Під час роботи круглого столу учасники поділилися спогадами про Павлиську школу, висловили думки про образ Василя Сухомлинського у фотодокументах. У результаті творчого діалогу дійшли думки про те, що фотографія є цілком самодостатнім історичним феноменом, який потребує джерелознавчої розвідки так само, як і писемні документи.

У рамках заходу його учасники ознайомилися з музейною експозицією «Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України: історія і сучасність (друга половина XIX – початок ХХІст.)», експонатами кімнати-музею рідкісної книги, діяльністю читального залу Фонду В. О. Сухомлинського.

За інф. веб-сайту НАПН України